

Warszawa, 2 czerwca 2024

Dr hab. Justyna Miecznikowska - Jerzak
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Warszawski
Katedra Systemów Politycznych

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Aleksandra Marka Ilnickiego
pt. „Terytoria o nieokreślonym statusie polityczno-prawnym byłego Związku
Radzieckiego. Wybrane przykłady”
napisanej pod kierunkiem naukowym prof. AEH dr hab. Piotra Solarza

Na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Nauk o Polityce i Administracji Akademii Finansów i Biznesu Vistula z dnia 26 lutego 2024 roku, która wyznaczyła mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim mgra Aleksandra Marka Ilnickiego, przedstawię recenzję rozprawy ww. Kandydata, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. AEH dr hab. Piotra Solarza.

Zgodnie z art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce rozprawa doktorska powinna: 1) wykazywać ogólną wiedzę Kandydata w danej dyscyplinie naukowej, 2) stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz 3) wykazywać umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydata.

I. Ocena wyboru tematu

Uzasadnienie wyboru tematu dysertacji zostało przedstawione przez mgra Aleksandra Marka Ilnickiego we wprowadzeniu do rozprawy. Temat analizy statusu prawnego regionów na terenie byłego Związku Radzieckiego jest aktualny i ważny, ponieważ dotyczy pokoju, porządku prawnego oraz bezpieczeństwa w Europie, zagrożonego agresywną polityką Federacji Rosyjskiej. Autor słusznie wskazuje, że aneksja Krymu oraz agresja na Ukrainę, to „rezultat wielu konfliktów i naruszeń prawa międzynarodowego dokonanych przez Rosję, na które społeczność międzynarodowa nie zareagowała w należyty sposób. Podłożem aneksji stały się konflikty regionalne na terytorium postsowieckim związane z rozpadem Związku Radzieckiego” (s.7. ww. rozprawy). Przesunięcie w czasie rozstrzygnięcia konfliktów na

terenie Europy Wschodniej - w Abchazji, Osetii Południowej, Naddniestrzu oraz Czeczeni nie oznacza, że zostały one rozwiązane, a jedynie „zamrożone”, ukazując każdorazowo zaangażowanie rosyjskich sił zbrojnych. Autor bada stosunek Rosji do separatyzmów występujących na terenie postsowieckim a konflikty przedstawia w kontekście konfrontacji dwóch zasad prawa międzynarodowego - zasady samostanowienia narodów oraz zasady suwerenności i integralności terytorialnej państw.

Ramy czasowe przyjęte przez mgra Aleksandra Marka Ilnickiego czyli lata 1988-2022, należy uznać za wystarczające do sformułowania wniosków niezbędnych do realizacji przyjętego zadania badawczego i weryfikacji postawionych hipotez. Należy jednak podkreślić, że Doktorant nie uzasadnił (we wprowadzeniu) zastosowanej cezurę czasowej. Brakuje wyjaśnienia przyczyn wyboru ram czasowych, np. poprzez uzasadnienie dlaczego nie został przyjęty alternatywnie rok 1991 (rozpad ZSRR) jako początek rozważań, a np. rok 2014 jako koniec analizy. Tym bardziej, że niejednokrotnie główny nurt rozważań poprowadzony jest do roku 2014, a wydarzenia z późniejszego okresu są jedynie zasygnalizowane, np. poprzez wskazanie jak przywódcy/ politycy poszczególnych nieuznawanych republik odnieśli się do agresji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku.

Autor rozprawy prawidłowo i logicznie wyjaśnił zawężenie obszaru badawczego do makroregionu Europy Wschodniej (obszar byłego ZSRR) oraz do analizy regionów spornych o nieokreślonym statusie prawnym tj.: nieuznawanej Republiki Abchazji, Republiki Osetii Południowej, Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej oraz Czeczeńskiej Republiki Iczkerii. Objęcie ww. terytoriów badaniem znajduje uzasadnienie w zastosowanej analizie porównawczej i podjętej ocenie mechanizmów oraz instrumentów rozwiązywania konfliktów regionalnych, powstałych w wyniku dążenia narodu do samostanowienia w formie secesji, rozumianej jako odłączenie się od danego państwa bez zgody jego władz centralnych.

Mgr Aleksander Marek Ilnicki pominął w analizie sporne terytoria Ukrainy (takie jak zajęte przez Federację Rosyjską Półwysep Krymski oraz nieuznawane republiki ludowe-doniecką i ługańską). Autor rozprawy trafnie wskazał argumentację (s.9), że powstanie tych regionów nie bezpośrednio po rozpadzie ZSRR ale w wyniku polityki Federacji Rosyjskiej w 2014 roku, wskazuje na zasadniczo inne uwarunkowania oraz czynniki prawne, odbiegające od głównego nurtu rozważań, który powiązany jest z kwestią samostanowienia narodów.

II. Ocena konstrukcji pracy

Praca liczy wraz z bibliografią i streszczeniem w języku angielskim łącznie 255 stron, w tym 35 stron zajmuje bibliografia. Rozprawa składa się z: wykazu skrótów, wprowadzenia, czterech rozdziałów, podsumowania oraz streszczenia w języku angielskim. W ujęciu statystycznym układ rozdziałów pracy jest zróżnicowany, chociaż nie występują rażące dysproporcje: pierwszy rozdział liczy 47 stron, drugi 34 strony, trzeci 47, a czwarty najobszerniejszy zajmuje łącznie 52 strony.

Doktorant podzielił rozważania na cztery rozdziały, które zbudowane są w sposób symetryczny, ponieważ każdy z nich składa się z trzech podrozdziałów. Poszczególne podrozdziały są długie i wielowątkowe, stąd raczej rekomendowany byłby podział na mniejsze podpodrozdziały, dedykowane poszczególnym rozważaniom, co stanowiłoby walor porządkujący.

Oczekiwane byłoby stosowanie wprowadzeń do rozdziałów, które będąc ściśle związane z analizowaną problematyką, w tym z hipotezami cząstkowymi, sygnalizowałyby jakie szczegółowe zagadnienia będą podejmowane w poszczególnych rozdziałach. Tę samą rolę porządkującą powinny ponadto pełnić podsumowania kończące rozdziały. Niestety w ocenianej rozprawie wszystkie rozdziały pozbawione są zarówno wprowadzeń jak i podsumowań.

We wprowadzeniu do rozprawy powinno znaleźć się uzasadnienie przyjętej struktury pracy, opis konstrukcji rozdziałów, oraz podejmowanej kolejności rozważań. Syntetyczne przedstawienie struktury całej pracy we wprowadzeniu, miałyby walor wyjaśniający związek skutkowo-przyczynowy, zachodzący między poszczególnymi częściami pracy.

Treść rozdziału II jednak tylko częściowo odpowiada jego tytułowi: *Separatyzm na obszarze postradzieckim*. Zarówno podrozdział 2.1. *Zasadność separatyzmu ruchów narodowych* jak i 2.2 *Korzenie historyczne separatyzmu etnicznego w Rosji* obejmują rozważaniami inny okres historyczny, niż ten przyjęty w ramach czasowych. Część rozważań z rozdziału II (podrozdział: 2.1) powinna zostać przeniesiona do I rozdziału pt. *Prawo narodów do samostanowienia*, mającego charakter konceptualizacyjny, definiujący kluczowe pojęcia. Autor rozprawy w tym rozdziale analizuje procesy powstania i rozwoju ruchów narodowych, w tym mechanizmy eskalacji konfliktów etnicznych przechodzących niejednokrotnie w konflikt zbrojny, odwołując się do przykładów takich jak Sudan Południowy i ekstremiści baskijski w Hiszpanii.

główny

Autor w podrozdziale 2.2. szczegółowo odnosi się do genezy separatyzmu etnicznego, nawiązując do wydarzeń z lat 80-tych XIX wieku, przełomu XIX/XX wieku, Rosji bolszewickiej oraz lat 30-tych ZSRR (s. 68-81), co jednak stoi w sprzeczności z przyjętymi założeniami badawczymi, także z uwagi na zdecydowanie szerszą przedmiotową analizę (nie ograniczającą się jedynie do nieuznawanych republik z makroregionu Europy Wschodniej). Rekomendowane byłoby, aby liczne wątki poboczne pracy, odbiegające od głównego nurtu rozważań, zostały mocno zredukowane, ewentualnie przesunięte do przypisów czy też umieszczone w aneksie.

Powyższe wskazówki są ważne z uwagi na konieczność dokonania korekty w sytuacji przygotowania np. tekstu do publikacji.

III. Ocena metod badawczych i zawartości merytorycznej

Rozprawa doktorska mgra Aleksandra Marka Ilnickiego stanowi oryginalne rozwiązanie ważnego i aktualnego problemu naukowego. Potwierdza również umiejętności Doktoranta do samodzielnego projektowania i prowadzenia badań naukowych. Praca ma charakter deskrypcyjno-analityczny, choć należy zaznaczyć, że w niektórych partiach pracy (szczególnie III rozdziale) dominuje opis. Język rozprawy jest zrozumiały i komunikatywny. Doktorant posługuje się językiem naukowym, wykorzystując w tym celu przyjętą terminologię i ustalenia merytoryczne.

Pracę otwiera 10-stronnicowe wprowadzenie, w którym Autor uzasadnia wybór tematyki rozprawy, podkreślając wagę oraz aktualność problematyki. Główny cel pracy wskazany na stronie 10. rozprawy koncentruje się na określeniu upolitycznienia aspektów prawnych wszystkich analizowanych konfliktów oraz ocenie możliwości pokojowego rozwiązania tych konfliktów zgodnie z normami prawa międzynarodowego. Oprócz głównego celu badania wskazane zostają także cztery cele szczegółowe: 1) określenie zgodności lub niezgodności stanowisk politycznych zajmowanych przez skonfliktowane strony z normami i zasadami prawa międzynarodowego; 2) określenie efektywności istniejących mechanizmów prawnych, które służą rozwiązaniu konfliktów; 3) porównanie aspektów prawnych konfliktów między regionami wraz ze wskazaniem elementów wspólnych oraz 4) ocena możliwości pokojowego uregulowania konfliktów oraz ostatecznego określenia statusu prawnego regionów zgodnie z normami prawa międzynarodowego.

W dalszej części wprowadzenia Autor wymienił główne pytania badawcze, na które będzie poszukiwał odpowiedzi: w jakim stopniu możliwe jest uregulowanie na drodze prawnej konfliktów dotyczących jednostek terytorialnych o nieokreślonym statusie prawnym? Na stronie 12 rozprawy wskazane zostały także cztery pytania szczegółowe: 1) w jakim stopniu istniejące podejścia do rozwiązywania konfliktów wymagają reform?; 2) czy możliwe jest stworzenie uniwersalnych mechanizmów prawnych i instytucji praw, które pozwolą rozwiązać konflikty, zapobiec nowym?; 3) w jakim stopniu status prawny jednej nieuznawanej republiki różni się od innej?; 4) jakie są instrumenty i środki oddziaływania na strony konfliktu w celu jego rozwiązania?

Doktorant przyjął hipotezę (s.13), że rozwiązanie problemów nieuznawanych jednostek terytorialnych w Europie Wschodniej jest możliwe dzięki zastosowaniu norm prawa międzynarodowego w połączeniu z presją użycia siły w celu zmiany obranego przez konfliktu kierunku politycznego. Hipotezie głównej towarzyszy pięć hipotez szczegółowych, które mają charakter dopełniających się ze sobą stwierdzeń rozwijających ważne wątki hipotezy głównej.

W tej części pracy Autor odpowiadając na pytanie, dlaczego zamierza rozwiązać wybrany problem, powinien odnieść się do dotychczasowego stanu wiedzy w tej dziedzinie (powołując się na już istniejące ustalenia naukowe) oraz wskazać istniejące luki. We wprowadzeniu zabrakło odniesienia do istniejących już prac na gruncie polskiej jak i zagranicznej politologii oraz powołania się na prace polskich jak i zagranicznych badaczy. We wprowadzeniu pojawiły się jedynie enigmatyczne stwierdzenia „Z opisanych przyczyn aspekty prawne konfliktów regionalnych stały się tematem bardzo dużej liczby publikacji (...) Wiele prac prawników poświęciło konfliktom regionalnym, etnicznym, konfesyjnym na obszarze poradzieckim” (s. 11), bez sprecyzowania jakie publikacje i prace miał na myśli Autor recenzowanej rozprawy. Także przy opisie kategorii źródeł na s. 14. rozprawy w pkt 6. (publikacje bezpośrednich uczestników i przywódców stron konfliktu) jak i w pkt 7. (publikacje prawników i politologów, poświęcone regionom o nieokreślonym statusie prawnym w Europie Wschodniej oraz konfliktom) nie zostali wymienieni z nazwiska żadni autorzy ani żadne polskie lub zagraniczne prace naukowe poruszające analizowaną problematykę. Rekomendowane jest, aby Autor dowiódł w tej części pracy, że orientuje się jakie dzieła wywarły największy wpływ na ukształtowanie badanej kategorii teoretycznej oraz aktualnego stanu wiedzy. Uporządkowany przegląd treści literatury przedmiotu służy bowiem określeniu problemów badawczych oraz wykryciu luk poznawczych.

Na końcu wprowadzenia Autor bardzo skrótowo wyjaśnia, a właściwie jedynie sygnalizuje zastosowane metody (prawno-porównawczą, genetyczną, historyczno-prawną oraz analizę dokumentów prawnych). W rozprawie doktorskiej powinno znaleźć się bardziej rozbudowane uzasadnienie zastosowanych metod badawczych wraz z odniesieniem do konkretnych rozdziałów. Badacz powinien konkretnie i skrupulatnie opisać sposób prowadzenia badań, metod, technik oraz narzędzi badawczych, które zostały przyjęte w tym konkretnym projekcie, wyjaśniając zasady weryfikacji zebranego materiału. Wnikliwy opis warsztatu badacza ma służyć temu, aby wyniki badania mogły zostać zweryfikowane przy ponownym zastosowaniu przez innego badacza tych samych metod i technik badawczych, co stanowi gwarant tego, że wyniki te nie są przypadkowe i niezależnie od tego, kto prowadzi badanie, za każdym kolejnym razem uzyskane wyniki zostaną podobne¹.

Problematyka rozprawy została ujęta w czterech rozdziałach. Układ poszczególnych rozdziałów wynika z przyjętych założeń problemowych.

W pierwszym rozdziale pt. *Prawo narodów do samostanowienia* Autor dokonuje analizy podjętego zagadnienia w świetle przeglądu bogatej literatury, wyczerpująco nakreślając dyskusję wokół ważnych pojęć takich jak naród, nacjonalizm, secesja, separatyzm. To bardzo ważna część pracy, w której Autor przeprowadza konceptualizację, zawężając proces badania do wybranych kategorii oraz przyjmuje na potrzeby pracy definicje kluczowych pojęć². Wartością pierwszego rozdziału klarowny i prawidłowy przegląd literatury oraz prawa międzynarodowego w odniesieniu do sprecyzowania fundamentalnej zasady prawa narodów do samostanowienia. Autor precyzyjnie wyjaśnia czym jest samostanowienie zewnętrzne oraz samostanowienie wewnętrzne, podając liczne przykłady z współczesnych stosunków międzynarodowych (nie tylko z Europy Wschodniej ale także z Afryki oraz Azji) Doktorant wykazał w tym rozdziale, że orientuje się w teoretycznych koncepcjach z badanego obszaru.

W rozdziale drugim pt. *Separatyzm na obszarze poradzieckim* tylko podrozdział 2.3 bezpośrednio odnosi się do tematyki, przedstawiając szerokie tło ruchów separatystycznych w Federacji Rosyjskiej. Wiele wątków poruszanych natomiast w podrozdziale 2.1 jak i 2.2 nie koresponduje z tematem głównym rozprawy, odwracając uwagę od przyjętych założeń badawczych i weryfikacji hipotezy.

¹ *Metodologia badań politologicznych*, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Warszawa 2016, s. 64.

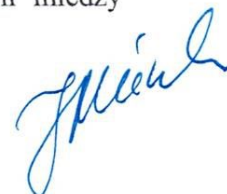
² *Ibidem*, s. 174.

W rozdziale trzecim pt. *Doświadczenie samostanowienia w republice czeczeńskiej – aspekty polityczne i prawne* Autor zarysowuje tło historyczne oraz przebieg konfliktu zbrojnego w Czeczenii śledząc wydarzenia poprzedzające powstanie niepodległej Czeczeńskiej Republiki Iczkerii, następnie opisując wojnę z Rosją i uznanie niepodległej Republiki Czeczenii oraz likwidację państwa czeczeńskiej w latach 1999-2009. Moje wątpliwości budzi jednak dominujący deskrypcyjny charakter rozważań, w tym opis w porządku chronologicznym szczegółowych faktów, dat, nazw oddziałów wojskowych i nazwisk bojowników czeczeńskich. Mocno zredukowane jest natomiast ujęcie problematyczno- analityczne.

W rozdziale czwartym pt. *Nieuznawane tereny na obszarze postradzieckim – problemy uregulowań prawnych* omówione zostały trzy nieuznawane republiki; Abchazji, Osetii Południowej oraz Naddniestrzańska Republika Mołdawska. Autor szczegółowo przedstawił źródła dwustronnych i wielostronnych konfliktów na tych terenach, każdorazowo wykazując nieudolność mechanizmów rozwiązywania konfliktów na drodze prawnej oraz poprzez szerokie formaty negocjacyjne (z udziałem m.in. OBWE, UE, USA i Federacji Rosyjskiej oraz innych państw europejskich). Rozdział IV rozprawy postrzegam jako kluczowy dla weryfikacji przyjętych założeń badawczych. Autor wskazuje na podobieństwa i różnice zachodzące między analizowanymi konfliktami, określając cechy specyficzne konfliktów na Kaukazie, w Azji Środkowej oraz w Naddniestrzu.

Lektura rozprawy utwierdza mnie jednak w przekonaniu, że zasadniczą metodą badań była metoda analizy dokumentów prawnych, historyczno-genetyczna i porównawcza. Warto przypomnieć, że komparatystyka koncentruje się na wskazaniu podobieństw jak i różnic badanych faktów, zjawisk i procesów. Badane obiekty muszą być porównywalne pod względem jakości, ale nie mogą być ani w pełni identyczne ani w całości odmienne. W przypadku rozprawy mgr Aleksandra Marka Ilnickiego zastosowana komparatystyka odnosi się do porównania w przestrzeni (konflikty regionalne i prawne aspekty odnoszące się do nieuznawanych terytoriów na obszarze byłego ZSRR). Zarówno w odniesieniu do rozdziału II jak i IV wiodącą metodą jest komparatystyka, mimo iż Autor nie wymienił tej metody jako kluczowej.

Atutem pracy jest wykorzystanie różnorodnego rodzaju źródeł i materiałów, w tym międzynarodowych deklaracji, konwencji, dokumentów statutowych organizacji międzynarodowych, regionalnych oraz umów dwu- i wielostronnych zawartych między

stronami konfliktu czy sprawozdań misji obserwacyjnych. Dowodzi to chęci dotarcia Autora do aktualnych, obiektywnych i wiarygodnych źródeł informacji.

W zakończeniu pracy (10 stron) mgr Aleksander Marek Ilnicki dokonał syntetycznego podsumowania przedstawionej problematyki. Cel pracy polegający na ukazaniu upolitycznienia aspektów prawnych analizowanych konfliktów oraz wykazaniu, iż nieokreślony status prawny spornych regionów dowodzi nieskuteczności systemu prawa międzynarodowego oraz instytucji powołanych do jego egzekwowania, został zrealizowany. Autor zwrócił uwagę, że nie należy dopatrywać jedynie w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej przyczyn nieuregulowania wszystkich analizowanych konfliktów (w największym stopniu w odniesieniu do Czecheńskiej Republiki Iczkerii), choć to „Rosja jest inspiratorem wszystkich regionalnych konfliktów zbrojnych w Europie Wschodniej i steruje nimi we własnych interesach, utrzymując niestabilność i ogniska napięć” (s. 210-211 rozprawy)

Główna hipoteza badawcza została zweryfikowana pozytywnie. Brakuje jednak wyraźnego odniesienia do hipotez cząstkowych, które zostały zarysowane we wprowadzeniu do rozprawy. Oczekiwane byłoby zestawienie końcowych konkluzji z pytaniami badawczymi postawionymi na początku dysertacji. Niepotrzebne są natomiast dygresje na temat somalijskiego piractwa, czy też Ligi Narodów z lat 30. XX wieku, odbiegające od głównego nurtu rozważań.

Przy powoływaniu na „wielu ekspertów” (s. 211) Autor rozprawy powinien bezpośrednio w tekście lub w przypisie wymienić nazwiska uczonych oraz ich publikacje.

Autor wskazał nowe pola badawcze wskazując m.in. na dyskusję nad koniecznością reformy organizacji międzynarodowych takich jak Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) oraz Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), których działania na rzecz utrzymania i ochrony pokoju w Europie okazują się niewystarczające jak mechanizmy i instytucje, które mogą przyczynić się do rozwiązania konfliktu rosyjsko-ukraińskiego.

IV. Ocena formalna pracy

Należy podkreślić walory edytorskie i formalne pracy, które świadczą o opanowaniu przez Doktoranta zasad pisania pracy naukowej. W pracy nie występują błędy stylistyczne, błędy literowe czy interpunkcyjne są rzadkością, co dowodzi starannej korekty. Na początku

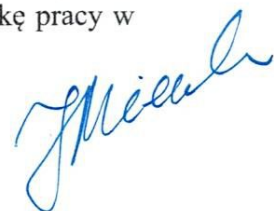
rozprawy znajduje się wykaz zastosowanych skrótów, co stanowi walor porządkujący i informujący.

Nie jest to błędem merytorycznym, ale w rozprawie naukowej jaką jest dysertacja, fragmenty tekstu nie powinny być wyróżnione (poprzez pogrubienie, m.in. s. 81-84). Unika się tego typu środków. Jedynie poprzez narrację tekstu powinna zostać zwrócona uwaga czytelnika na dane zagadnienie. Co do zasady pogrubienia stosujemy wyłącznie w tytułach poszczególnych części pracy.

Rozprawa nie zawiera żadnych tabel, wykresów czy też map, które niewątpliwie miałyby charakter wzbogacający opracowanie ale i porządkujący podejmowane rozważania, rozszerzając w niektórych aspektach treść wywodów. W niektórych podrozdziałach pomocne byłoby umieszczenie mapy ilustrującej podejmowany temat (np. sporne terytoria wraz z otoczeniem). Kalendarium wystąpień i demonstracji o podłożu narodowym, jakie miały miejsce na terenie całego ZSRR w latach 1956-1981 ze stron 81-84 można byłoby przenieść do tabeli lub umieścić w aneksie pracy, poza głównym nurtem rozważań. Rekomendowane byłoby tabelaryczne przedstawienie efektów analizy komparatystycznej wynikającej z rozdziału IV.

Doktorant zastosował w rozprawie jedynie przypisy bibliograficzne, podczas gdy w dysertacji doktorskiej rekomendowane byłyby także przypisy dygresyjne jak i polemiczne. Rolą takich przypisów jest zamieszczenie dodatkowych informacji, znajdujących się niejednokrotnie poza głównym wątkiem prezentowanej analizy, ale wzbogacających pracę i świadczących o wiedzy autora rozprawy. Imponująca łączna liczba przypisów wynosi 584. Zapisane w rozprawie przypisy źródłowe są bardzo często (!) pozbawione informacji o numerze strony. To niewłaściwa praktyka, szczególnie gdy w rozprawie jest bezpośrednio odwołanie do źródła (cytat) ale też i w innych przypadkach, podanie numeru strony jest niezbędną informacją w tekście naukowym. Niejednokrotnie przypisy zapisane są w sposób wysoce uproszczony i nie do końca prawidłowy. Wymaga to korekty edytorskiej, przed ewentualną publikacją fragmentów lub całości rozprawy.

Bibliografia zgromadzona i wykorzystana w rozprawie jest bogata i różnorodna, obejmując źródła polsko-, angielsko - i rosyjskojęzyczne reprezentatywne dla analizowanego zagadnienia. Wykaz bibliografii obejmuje aż 35 stron znormalizowanego druku. Docenić należy fakt, że Doktorant podjął wysiłek dotarcia do wielu unikalnych źródeł i publikacji, koniecznych do powstania omawianego opracowania. Z uwagi na podjętą tematykę pracy w

znaczącym stopniu zostały wykorzystane źródła rosyjskojęzyczne, ale w bibliografii obecna jest także bogata polsko – i angielskojęzyczna literatura przedmiotu. Na uwagę zasługuje staranne zastosowanie logicznego i zwyczajowo przyjętego podziału źródeł na dokumenty i materiały źródłowe, prace zwarte, rozdziały w pracach zbiorowych, artykuły naukowe oraz źródła elektroniczne. Prawidłowe uporządkowanie bibliografii jest istotnym wymogiem formalnym i ma swoje uzasadnienie. W bibliografii powinny zostać podane pełne imiona autorów publikacji (a nie tylko inicjały).

V. Uwagi końcowe i konkluzja

Autor prezentowanej rozprawy sprostał podjętemu przedsięwzięciu, zaprezentowana analiza jest kompleksowa, uniknięto rażących uogólnień i uproszczeń. Uwagi zawarte w recenzji odnoszące się do mankamentów i dyskusyjnych elementów dotyczących konstrukcji dysertacji (np. rozdział II) czy też dominującego opisu w rozdziale III, nie umniejszają wartości pracy. Przedstawiona rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta oraz dowodzi Autora umiejętności prowadzenia trudnych analiz i wskazuje na potencjał twórczy. Autor wyróżnia się odczytaniem oraz drobiazgowością w prowadzeniu badań, co stanowi istotną zaletę w samodzielnym prowadzeniu pracy naukowej. Mgr Aleksander Marek Ilnicki podjął w swojej dysertacji problem, który ma istotne znaczenie z punktu poznawczego i mieści się w zakresie tożsamościowym nauk o polityce i administracji.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce opowiadam się niniejszym za dopuszczeniem mgra Aleksandra Marka Ilnickiego do dalszej procedury przewodu doktorskiego.

*Justyna Mićcałak
- Janek*